

Programma Aanpak Stikstof

Wat houdt het PAS in en wat is er bereikt

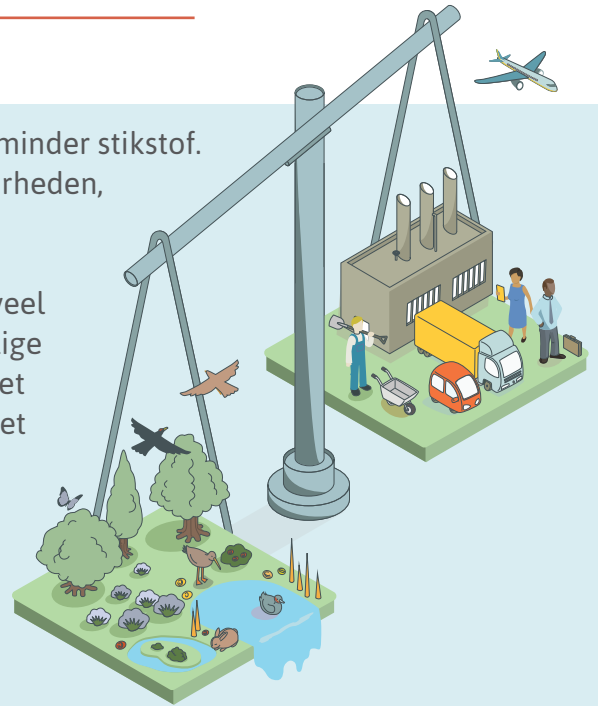
Over het PAS

Ruimte voor economische ontwikkelingen, sterkere natuur en minder stikstof. Dat is het doel van het Programma Aanpak Stikstof waarin overheden, natuurorganisaties en ondernemers samenwerken.

Stikstof is een belangrijke voedingsstof voor planten, maar te veel kan schadelijk zijn voor natuur. Om de natuur in stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden te behouden worden in het kader van het PAS natuurherstelmaatregelen uitgevoerd. Daarnaast wordt met bronmaatregelen de stikstofuitstoot verminderd.

Deze brochure geeft een tussenstand van het PAS aan het einde van 2016. De inhoud is gebaseerd op de Landelijke Rapportage Natuur 2016, de Landelijke Stikstofrapportage 2015, AERIUS Monitor 2016 en de Gebiedsrapportages 2016.

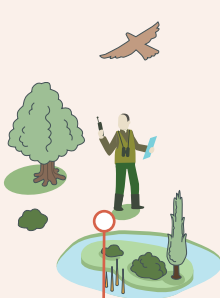
Het PAS is een programma van het ministerie van Economische Zaken, het ministerie van Infrastructuur en Milieu, de twaalf provincies en het ministerie van Defensie.



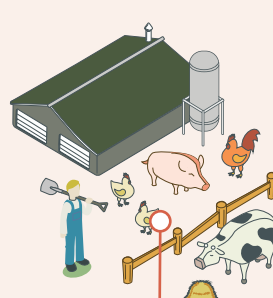
Voor wie is het PAS relevant?



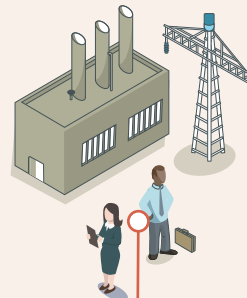
Overheden



Natuurterrein-eigenaren & -beheerders



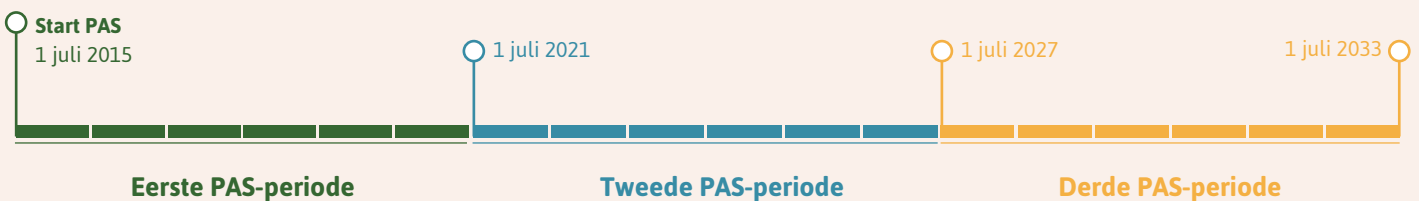
Landbouw



Industrie



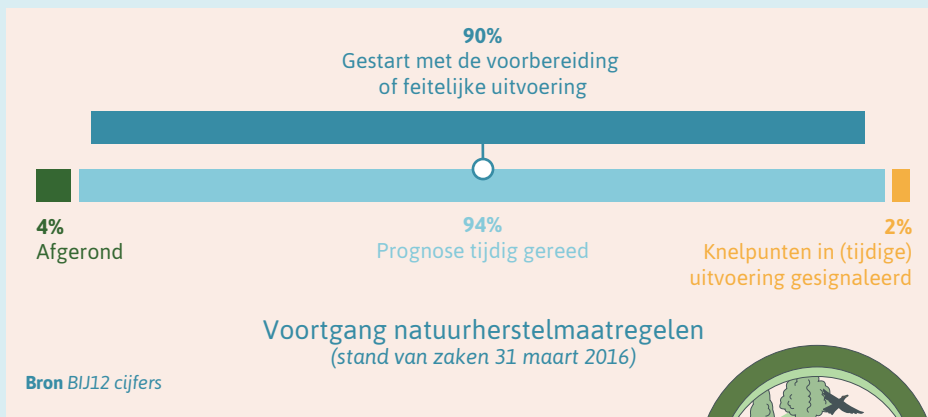
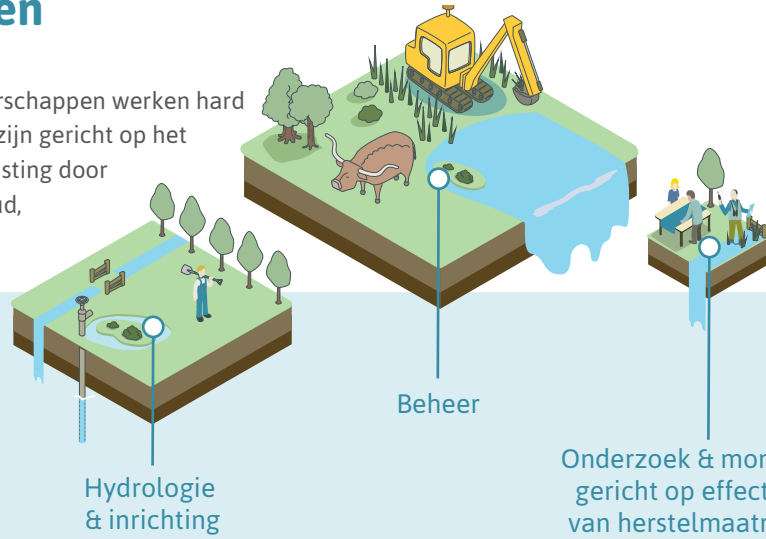
Infrastructuur



Natuurherstelmaatregelen

Betrokken terreinbeheerders, provincies en waterschappen werken hard aan de uitvoering van herstelmaatregelen. Deze zijn gericht op het bestendiger maken van de natuur tegen overbelasting door stikstof. Doel van de herstelmaatregelen is behoud, en waar nodig herstel van natuur.

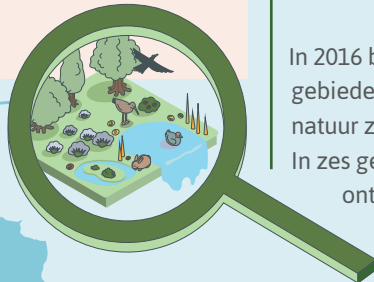
Tussen 2015 en 2021 voeren de PAS-partijen zo'n 2400 herstelmaatregelen uit. Voorbeelden zijn het plaggen of begrazen van natuur, het graven van stuifkuilen, het verondiepen van sloten en het omvormen van bossen.



Natuurmonitoring

De PAS-partijen volgen nauwgezet de ontwikkeling van de natuur. Ecologische processen kosten tijd en de effecten van herstelmaatregelen zijn veelal niet direct zichtbaar. De komende jaren komt steeds meer informatie beschikbaar over de ontwikkeling van de natuur in de PAS-gebieden.

In 2016 bezochten de PAS-partijen alle PAS-gebieden. In de meeste gebieden lijkt de natuur zich te ontwikkelen zoals verwacht. In zes gebieden werden onverwachte ontwikkelingen geconstateerd en zijn extra acties in gang gezet om de PAS-doelen te behalen.



Natuur in de PAS-gebieden

PAS-gebieden zijn de 118 Natura 2000-gebieden met habitattypen en leefgebieden van soorten, die beschermd zijn op grond van de Wet natuurbescherming en worden overbelast met stikstof. Het gaat in totaal om 60 habitattypen en 14 leefgebieden van soorten.



Staatsbosbeheer – Eloy Millennia



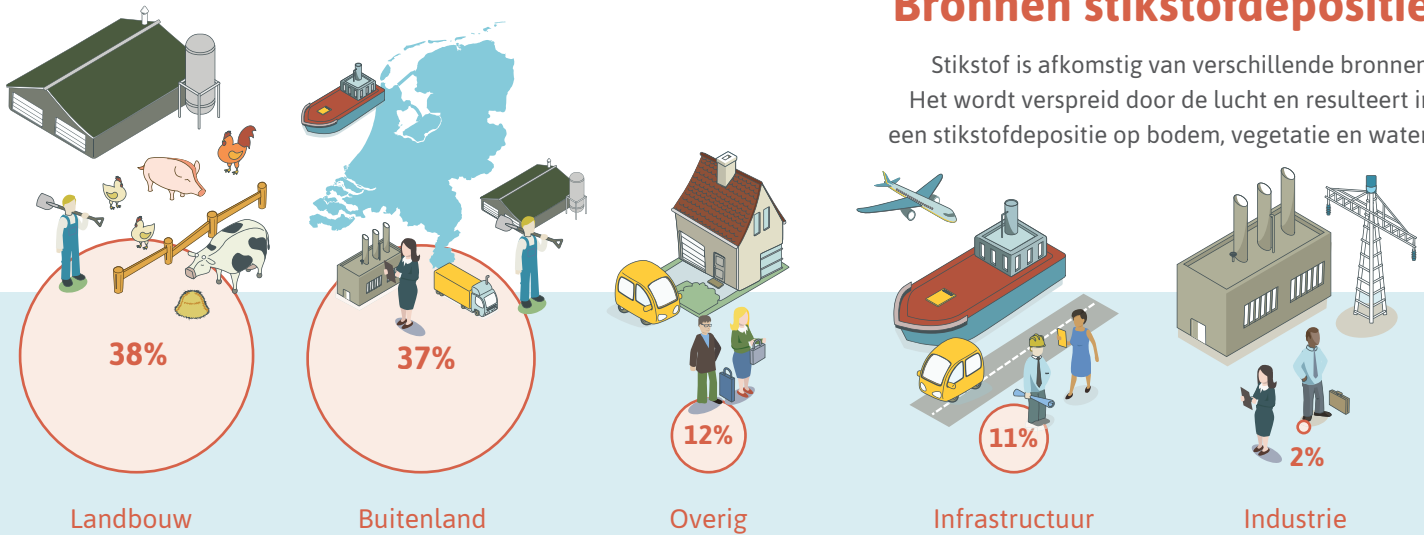
Staatsbosbeheer – Myrthe Erkelens



Staatsbosbeheer – Berco Hoegen

Bronnen stikstofdepositie

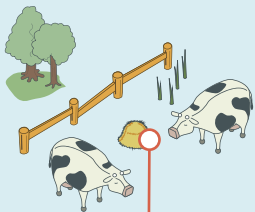
Stikstof is afkomstig van verschillende bronnen. Het wordt verspreid door de lucht en resulteert in een stikstofdepositie op bodem, vegetatie en water.



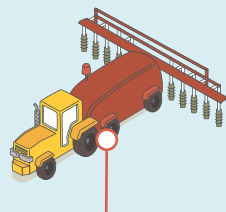
Bron Cijfers 2014 volgens AERIUS M16

Bronmaatregelen

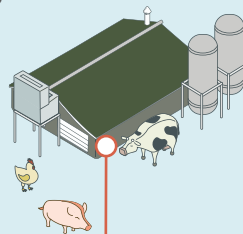
De brongerichte maatregelen in het PAS zijn specifiek gericht op de landbouw en hebben als doel de emissie van ammoniak te beperken. Hiermee wordt het probleem van de overbelasting van stikstofdepositie bij de bron aangepakt.



Voer- en managementmaatregelen



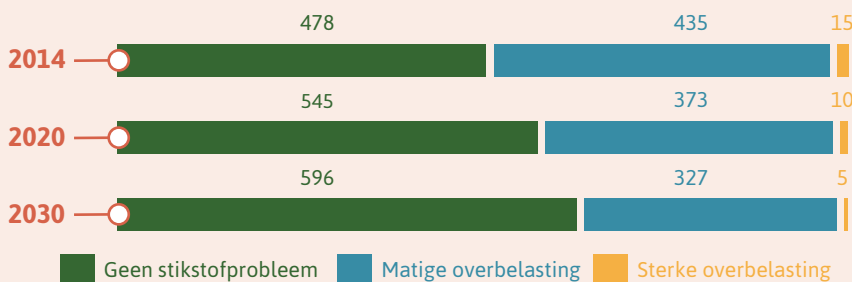
Betere mestaanwending



Emissiearme huisvesting landbouwhuisdieren

Overbelasting habitats

De totale oppervlakte overbelaste natuur neemt af. Ondanks de voorziene depositiedaling tussen 2014 en 2030 blijft er echter sprake van overbelasting, met name op de habitats die het meest stikstofgevoelig zijn.



Mate van (over)belasting oppervlak stikstofgevoelige habitats (in km²)

Bron Cijfers volgens AERIUS M15

Daling stikstofdepositie

De komende jaren zal de stikstofuitstoot dalen door nationaal en internationaal beleid gericht op het verminderen van emissies. Hierdoor neemt ook stikstofdepositie op natuurgebieden af.



Gemiddelde stikstofdepositie (mol/ha/jaar)

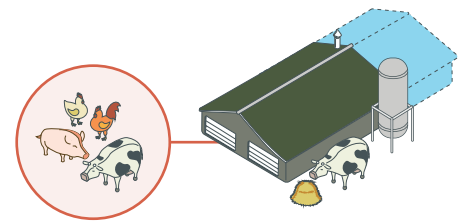
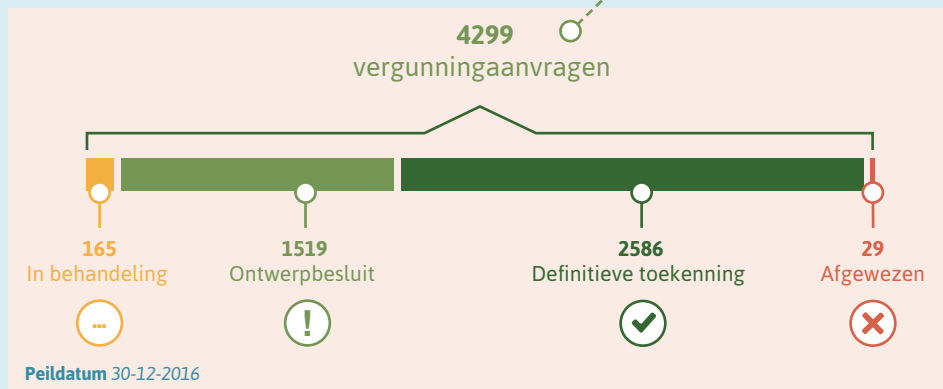
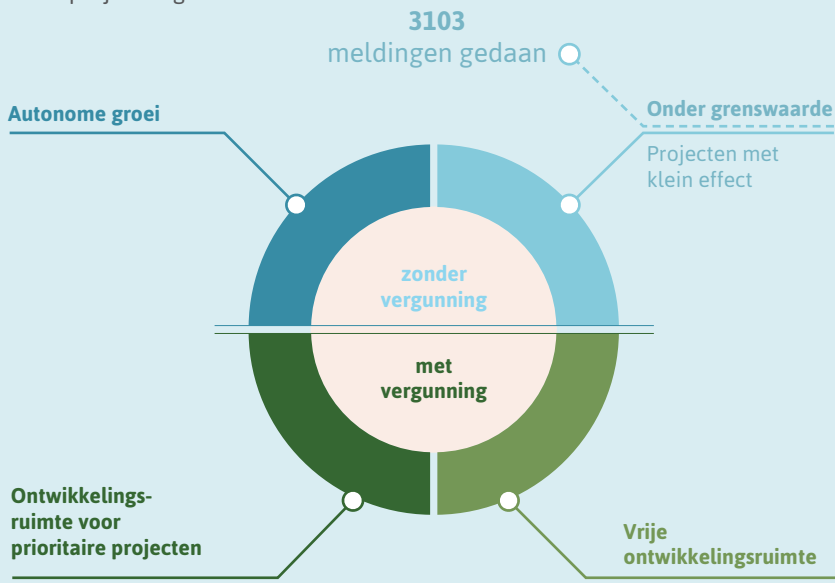
Bron Cijfers volgens AERIUS M16

Stikstofmonitoring

Jaarlijks wordt bekeken of de stikstofdepositie zich ontwikkelt zoals verwacht. Als blijkt dat dit anders verloopt dan in de prognose, dan wordt – indien nodig – het PAS hierop aangepast.

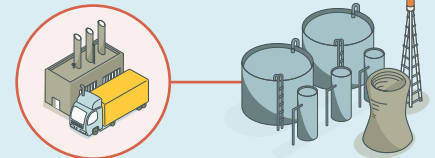
Wat heeft het PAS mogelijk gemaakt?

Door depositiedaling komt, onder voorwaarde van de uitvoering van herstelmaatregelen, ruimte beschikbaar voor economische ontwikkelingen. Een deel is gereserveerd voor autonome ontwikkelingen, zoals de gevolgen van bevolkingsgroei (woningen, verwarming) en de groei van autoverkeer. Een deel is gereserveerd voor projecten met een klein effect op stikstofgevoelige natuurgebieden. Dit staat hier aangegeven als 'onder grenswaarde'. Een ander deel is gereserveerd voor vergunningplichtige activiteiten van overheden en ondernemers. Vergunningplichtige projecten van groot maatschappelijk belang worden prioritaire projecten genoemd.



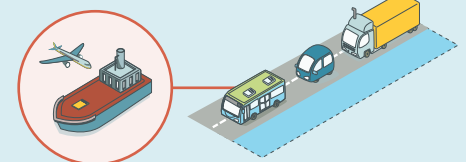
Landbouw

Staluitbreiding
Meer dieren houden



Industrie

Procesindustrie
Raffinaderijen



Infrastructuur

Verkeer op wegen
Wegverbreding

Voor de inwerkingtreding van het PAS konden steeds minder vergunningen worden verleend. Met het PAS is de impasse voor vergunningverlening bij stikstofgevoelige natuurgebieden doorbroken. Het tempo van benutting van de beschikbare ontwikkelingsruimte verschilt per gebied. In sommige gebieden is de ontwikkelingsruimte voor de eerste drie jaar van het PAS inmiddels volledig benut.

Herstelmaatregel Meeuwenduinen

Stikstof zorgt voor verrijking van het duinlandschap en vastlegging van het zand door meer plantengroei. Door het afgraven van een deel van de begroeiing en de bodemlaag wordt een teveel aan voedingsstoffen zoals stikstof weggehaald en wordt de natuurlijke dynamiek in het gebied hersteld.



Voor



Na



Meer informatie

Voor meer informatie kunt u terecht op pas.bij12.nl

Colofon

Auteur PAS-bureau
In samenwerking met het RIVM
Opdrachtgever Regiegroep Natura 2000/PAS
Ontwerp/Infographics Kate Snow Design
Maart 2017

